

ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Перепада О.М.

*кандидат психологічних наук,
керівник центру ППСР відділу освіти м. Ватутіне*

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ПСИХОЛОГА В ПЕРІОД КОНФЛІКТУ В КРАЇНІ

Населення України перебуває в постійному стресі, обумовленому військовими діями, що тривають протягом майже двох років в нашій країні. Увесь цей час особливого значення набуває робота психологічної служби, незалежно від підпорядкування.

Так, суттєво зросло навантаження та обсяг роботи практичних психологів системи освіти. До пріоритетних напрямків роботи додалися такі вектори, як психологічний супровід: навчально-виховного процесу в період конфлікту в країні, адаптації осіб, тимчасово переселених з місць проведення АТО, демобілізованих військовозобов'язаних із зони АТО та членів їх сімей, тощо.

В сфері охорони здоров'я також стали помітними зміни: посади медичних психологів, лікарів-психологів, а за їх відсутності – практичних психологів були введені в тих закладах, в яких, пропри вакансії, здійснювалась «економія» коштів. Основним завданням психологів системи охорони здоров'я визначено психологічний супровід, соціально-психологічна реабілітація демобілізованих військових із зони проведення АТО.

Особливого значення та масштабу набула волонтерська робота, спрямована на підвищення психологічної компетентності населення, попередження посттравматичних розладів, допомогу в адаптації осіб, тимчасово переселених із місць проведення АТО. До цієї роботи, як гриби після дощу, почали активно з'являтися та долучатися неурядові громадські організації регіонального, державного та міжнародного рівнів. При цьому активно обговорюються шляхи та методи психологічної допомоги, психотерапії, психокорекції, соціально-психологічного супроводу. Розроблені рекомендації для допомоги військовим, демобілізованим та їх сім'ям, мешканцям Донецької та Луганської областей, які тимчасово проживають в інших областях України, є розробки та

посібники для роботи в навчальних закладах. Однак, при цьому само собою розуміється, що психолог, який здійснює всю цю роботу сам є психічно здоровим, врівноваженим і не потребує такої ж допомоги, хоча це невірно.

Метою статті є теоретичний аналіз стану дослідженості психологічного здоров'я психологів, які надають психологічну допомогу різним верствам населення.

Особистість психолога виступає предметом дослідження науковців з точки зору: особливостей праці, професійного потенціалу та становлення (С.Д. Максименко, Г.С. Абрамова, Н.Р. Гуліна, В.М. Просьолова, Р. Кочунас, О.П. Єрмолаєва, Д.О. Леонтьєв, Ю.М. Швалб, Дж. Сандлер, Л.Б. Шнейдер); особистісних характеристик психолога (О.Ф. Бондаренко, В.Г. Панок, Н.І. Пов'якель, О.С. Романова, Н.В. Чепелева); супервізії та особистісного потенціалу психолога (Д. Якобс, А. Браун, И.Д. Булюбаш, Е. Уільяме, Д. Оудсхоорн); особливостей особистості майбутнього психолога (Г.О. Балл, С.В. Васильківська, П.П. Горностаї, С.Д. Максименко, Н.В. Чепелева, О.В. Ямницький) [1-3; 6].

Наразі в Україні відсутня обґрунтована статистика про особливості динаміки емоційного та психологічного психологів, які працювали під час Майдану, надавали чи надають психологічну допомогу зараз в зоні АТО, працюють в госпіталях, тощо.

Частина з цих спеціалістів продовжує працювати, інша частина – наразі «закрила» тему волонтерства, благодійності, особистісного «включення» в події, що відбуваються в країні. Причини такого «замороження» різні: тут йдеться як про професійне та емоційне вигорання, так і про особистісну травматизацію, деформаційні процеси структури особистості та професіонала. Також сюди можна віднести і решту суто загальних чинників у вигляді порушення адаптації, соціальних, особистісних, біологічних факторів, адже тип професії не виступає винятком чи умовою, виключення можливості виникнення того чи іншого стану, професія психолога не «оберігає» від виснаження, вигорання, деформації, особистісної травматизації.

Об'єктивно, можна припустити що існують певні особистісні та професійні зміни, які стимулюють розвиток деформаційних процесів, до яких можна віднести «підсвідому інфекцію» (К. Янг), яка виникає через постійні контакти з іншою, нездоровою, темною

стороною особистості людини; загрозу втратити ідентичність (A. Storr), вплив змін особистості на стосунки в сім'ї (Р. Кочунас) [4].

Коли волонтерська та внутрішньо глибоко мотивована інтенсивна робота не підкріплюється ресурсуванням, вмикаються механізми, що «запускають» процеси емоційного вигорання, які спонукають до витіснення здобутих професійних вмінь та навичок в фаховій діяльності.

За даними Р. Кочунаса, роботу психолога та психотерапевта вважають однією з професій, яка вимагає відповідальності та великого емоційного навантаження [4]. Проблемним чинником також виступають доволі невизначені критерії успішності проведеної консультаційної чи психотерапевтичної роботи.

За Paine, Maslach, Corey представникам цієї професії у більшій мірі загрожує «синдром вигорання», до причин виникнення якого відносять монотонність роботи, за умови, що її сенс не є достатньо визначеним; вкладення в професійну діяльність значних особистісних ресурсів при недостатньому рівні їх позитивного оцінювання; робота з «немотивованими» клієнтами та несуттєві результати роботи з такими клієнтами, напруженість та недостатній рівень професійної підтримки з боку колег; брак умов для самовираження особистості психолога на роботі; робота без можливого навчання та вдосконалення; особистісні невирішені конфлікти спеціаліста [4].

Критичне поєднання декількох із названих факторів негативно впливає на особистість психолога та, досить часто, виступає причиною цілковитої відмови займатися тим, що ще так недавно радувало, приносило задоволення, відчуття власної компетентності, значимості, потрібності.

Дослідження змін, які відбуваються в структурі особистості, чи в психологічному стані психологів, дозволить побудувати відповідну програму, спрямовану на відновлення фахівців та попередить подальший розвиток порушень, пов'язаних із професійною діяльністю в період конфлікту в нашій країні.

Список використаних джерел:

1. Вачков И. В. Введение в профессию «психолог» / И. В. Вачков, И. Б. Гриншпунт, Н. С. Пряжников. – Москва; Воронеж: Изд-во Моск. психолого-соц. ин-та, 2003. – 464 с.

2. Гулина Н. Р. Психологические условия становления профессиональной идентичности личности : автореф канд. психол. наук: спец.: 19.00.01 / Н. Р. Гулина. – Новосибирск: [б. и.], 2004. – 26 с.

3. Ермолаева Е. П. Психология реализации профессионала в условиях социально-экономических изменений: автореф. ... док. психол. наук : спец. – 19.00.03 / Е. П. Ермолаева. – М.: [б. и.], 2009. – 43 с.

4. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования. – М.: Академический проект, 1999. – 240 с.

5. Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность: монография / Л. Б. Шнейдер. – М.: МОСУ, 2001. – 272 с.

6. Ямницький О.В. Особливості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх практичних психологів: автореф. канд.психол.наук: спец. – 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. – Одеса, 2016. – 19 с.

Яновська О.Є.

студентка,

Інститут післядипломної освіти

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПИТУВАННЯ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ФІЛЬТРАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ У РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ АТО

Державна прикордонна служба України здійснює активні заходи з метою недопущення проникнення на територію України радикально налаштованих осіб, терористів та сепаратистів, в тому числі з АР Крим та окупованих територій Донбасу, проросійські налаштованих громадян, зброї, засобів ураження, наркотиків та інших заборонених предметів й речовин. За таких умов, посилюються фільтраційні заходи з метою протидії терористичній та іншій злочинній діяльності, у першу чергу, за участі військовослужбовців ДПС України [1, с. 43]. Процедура фільтрації полягає у здійсненні цими органами системи гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів з метою пошуку і фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України [2, с. 64].